
KRIS MOTMANS (RED.)

**«20 jaar open monumentendag Vlaanderen.
20 markante monumenten van de 20ste eeuw»**

Leuven, Davidsfonds, 2008, 167 p.

In 1990 maakte de Britse socioloog John Urry gewag van een westerse obsessie die in zijn ogen epidemische vormen had aangenomen : nostalgie. Hij kwam tot de

bevinding dat de laat twintigste-eeuwse samenleving, die vanaf de verlichting in toenemende mate op de toekomst gericht was geweest, voortdurend op zoek was naar rust en stabiliteit in een (verbeeld) verleden. De samenleving had de kleur van *Heimweh* gekregen. De sterke bloei van het historisch toerisme, het politiek celebreren van een “cultureel patrimonium”, openluchtmusea, historische films, *reenactments*, de restauratie van oude binnensteden: het waren allemaal symptomen van dezelfde koorts, hetzelfde onvervulbare verlangen om via het verleden gevoelens van vervreemding en verlies de kop in te drukken.

Wanneer men de heritage boom die zich de laatste twee decennia eveneens in Vlaanderen doorzette analyseert, is het inderdaad nuttig om, zoals John Urry, te focussen op de manier waarop nostalgische gevoelens werden opgewekt, geëvoceerd en gemanipuleerd. Dat de toerisme-industrie financieel garen spint uit oude monumenten en dat politieke overheden niet zomaar hun schouders onder het gebouwde verleden zetten is bekend. Wat niet zo snel op de radar van de kritische reflectie opduikt, is dat ook de werkinstrumenten en infrastructuur van de erfgoedsector ingrijpend veranderden en dat ze vooral trachtten in te spelen op de nostalgische hype. Vlaanderen kende de laatste jaren een expansieve professionalisering van zijn erfgoedsector. Dat blijkt ondermeer uit de archiefinstellingen die met materiaal volstromen, uit een eindeloze reeks websites, brochures, gelegenheidspublicaties en uit de talrijke themawandelingen of tentoonstellingen die gedurende de laatste twee decennia werden georganiseerd.

Ook de fraai vormgegeven publicatie *20 jaar open monumentendag Vlaanderen. 20 markante monumenten van de 20ste eeuw*, een boek dat in de eerste plaats bestaat uit prachtige kleurenfoto's van gekende en minder gekende monumenten in Vlaanderen, kan worden gezien als een product van deze quasi onstuitbare informatiemachine. Met de publicatie wordt een poging ondernomen om een brede impressie op de Vlaamse monumenten te leveren. Dat wordt gedaan door op een ongedwongen manier een selectief palet van gebouwen en sites (namelijk twintig) te bespreken die tijdens de verschillende edities van de Vlaamse monumentendag konden worden bezocht. Om maar enkelen te noemen: een soldatenkerkhof, een tropisch instituut, een betonnen vliegtuiglods, een studentenrestaurant.

Een sterktepunt van het boek is ongetwijfeld zijn thematische breedte en veelzijdigheid. Zonder exhaustief te willen zijn, genereert de publicatie een krachtige dwarsdoorsnede van de Vlaamse monumenten die zich zowel in stadskernen als in perifere woonwijken bevinden. Daarmee wordt de hardnekkige idee ontkracht dat monumenten enkel in de vorm van kerken en kastelen bestaan, dat enkel prinses en kardinalen, baronnen en burgers monumenten produceerden. Bovendien zijn, terecht, niet enkel de grote architecten opgezocht. Lokale of vergeten architecten worden even belangrijk geacht als bouwmeesters van het kaliber Huib Hoste of Victor Horta.

Ook de korte teksten die bij het fotomateriaal werden geschreven (waarvan

de auteurs jammer genoeg niet kunnen worden geïdentificeerd) getuigen van een zekere creativiteit. De korte analyses worden zowel verankerd in een brede bouwgeschiedenis als gerelateerd aan één specifieke episode. Er wordt zowel ingezoomd op de agenda van de opdrachtgever als op de figuur van de aannemer. Zowel radicale vormkeuzes als verrassend materiaalgebruik delen in de aandacht. Die veelkantigheid is boeiend, maar ze glijdt bij momenten af in een *bric-à-brac* commentaar. De open, weinig gestuurde aanpak drijft immers vooral op impressies. Aan de teksten werd geen voetnotenapparaat noch bibliografie toegevoegd, hoewel er in de teksten vaak zijdelings naar bepaalde auteurs of studies wordt verwezen.

Door in te zetten op het aanleveren van directe indrukken via bespiegelende tekst en mooie foto's, blijft diegene die meer wil weten op zijn honger zitten. Aan een opstap in de vorm van een literatuurlijst ontbreekt het. Daardoor krijgt boek de allure van een uitvergrote infobrochure. Het prikkelt de smaakpapillen van de nostalgici die we ergens allemaal zijn, maar laat ons wel met onze honger zitten. En dat is wel jammer.

Rajesh Heynickx